

השובר את האומנין פרק ששי בבא מציעא

דפטור ה"ל לאשמועינן טפי מתה כדרכה דפטור דלא נימא אורא דהוא אחרת קטלה כ"ש הוחמה צהר והחלקה צבקה דודאי אילו לא שינה היתה מתה צענין זה ויש לומר דמשום דנחויצא דהר מני החלקה מני לה נמי צפטורא צבקה ועוד נראה דפטורא דחומס

מא א מ"י פ"י מהלכות שבתות הלכה ד וע"י בהשגות ומגיד משנה סנה עשין שט טור ש"ע ח"מ ס"ז ש"ע פ"ב ס"ב מ"י פ"ב מהל' מגילה הלכה טו סנה עשין ד טו"ש"ע א"ח ס"י מלך סע"ף ג: בג ד ה מ"י פ"ה הלכה א וע"י בהשגות ומגיד משנה ש"ע ח"מ ס"ז ש"ע פ"ב:

נקרא גולן. וקמה ליה ברשומיה להחייב בכל אונסיה וסיפא רבנן: נוסן לו דמי למרו. בדמים שזמר לזן נמכר בשוק דקנייה בגולו לשלם כשעת הגזילה: היליאה. דמי עזים וקמנין ולא שזר שלם: בשעיו. ששינה מנמות שהיה ואיכא למאן דאמר שינוי קונה בהגזול קמא

(ב"ק נה:) אכל גבי החמור לא נשתנה החמור: מגבה פורים לפורים. מעות שגובין הגזאין מצני העיר להלך לעניים לפעודת פורים: לפורים. כולה יתנוה לעניים דפורים: ואין מדקדקין. לומר דיים בפמות והמותר יפול לכיס של זקקה: אכל לוקחין אם העגלים. לרוב כלל המעות: והמותר. שלא יספיקו לאכול צפורים ימכור ויפול לכיס של זקקה: אדעתא דמידי אחרניא לא יהיב ליה. וכיון דלאו אדעתא דהכי יהיב נזלא מעות בחוקק בעלים חזן מן היזאין צפטורא פורים: דאמו למיתשדיה. לבעל הבית צנודר ואינו מקיים ששמעו עליו שאמר ליקח טלית לפלוני עני ולא קנה לו: והוריתא. מוליי"א בלע"ז

הגהות הגר"א

[א] נ"ב (מגבת העיר לאתה העיר) ואין מדקדקין צדק (אכל כי"ו על פורים) חל"מ וי"ב ה"ר"ף וז"ל"ס ורמב"ם ל"ג כל זה וי"ב"א לקמן קו ע"ב ועי"ש רבנו צ"ח ס"י תל"ד:

לענין רש"י

מוליי"א [מיל"א]. בקי"ת (מכחה עינים).

מוסף רש"י

נותן לו דמי צמור. כדמקדקא דמשתא שו טפי לנריס קני צמור אלוס (ב"מ צה.) קני אלא דמי צמור אכל לא דמי שמה. או זה יתן שכרו משלם ויקח הצמור (שם ק) דפניא ליה לר"ת כל המשנה מרעט בעלי קרא גולן וטעל הצמור לעצמו אד"ס שהיא מעולה עשוי בדמים (ע"ז א.) דקניה בשעיו ומחייב מעות לקמן ק"ד. ר' יהודה אומר. אם קן נמלא זה ששכר בשעיו (ע"ז א.) אם קן מחייב נמלא זה הנה, שזה הביאו לו מן השוק, אלא מחזיר לו את הצמור כמות שהוא נמלא וידו על החמורה (לקמן ק"ד.) אם השבח. שהשבח הצמור יתר על היציאה. שהצמור הצבע נותן לו. בעל הצמור. את היציאה. סמיס ועלוש ושכר פעולה כשכר יום ולא שכר שלם כמו שהנה עמו (ע"ז א.) וקמן ק"ד. ולא מה שצ"ח בקבלות. דהו טפי לקמן ק"ד. דקניה ליה להאי דשניה להיות ידו על החמורה דלא נמתי משבח. וצ"ל נמי טלית לא יסקול אלא יצאה, ואם יצאה יצורה על השבח יתן לו את השבח שהשבח את הצמור. ואם יצאה למת את שכרו, כגון שהשבח יותר על השכר, יתן שכר (ב"ק ק.) ורשב"ג מיקל. אע"ג דמשני, לא סבר דמקפיד איניס מדי דלא חזר צה (לקמן ק"ד.)

נתנן הגותן צמור לצבעו לצבוע לוי אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמור "ר' יהודה אומר אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח ממאי דלמא שאני התם דקניא בשינוי מעשה אלא הא רבי מאיר דמגבת פורים דתניא ^במגבת פורים לפורים [א] מגבת העיר לאותה העיר ואין מדקדקין בדבר אבל לוקחין את העגלים ושוחטין ואוכלים אותן והמותר יפול לכיס של צדקה רבי אליעזר אומר מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח מהן רצועה לסגדלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר דברי רבי יעקב שאמר משום ר"מ ורשב"ג מיקל דלמא התם נמי דאדעתא דפורים הוא דיהיב ליה אדעתא דמידי אחרניא לא יהיב ליה אלא הא ר' מאיר דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק לא יקח בו טלית טלית לא יקח בו חלוק מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית ודלמא שאני התם דאתו למיחשדיה דאמרי אינשי אמר פלגיא וזבניא ליה לברשא לפלוני עניא ולא זבן ליה אי נמי וזבניא ליה גלימא ולא זבן ליה אם כן יתני מפני החשד מאי מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית שמע מינה משום דשני הוא וכל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא גולן: השובר את החמור והבריקה: מאי והבריקה הכא תרגמו ^גהוריתא רבא אמר אבוקת ההוא דאמר להו אבוקת במילתא דמלכא אמרו ליה במאי בטלי כסף או בטלי דהב איכא דאמרי בטלי כסף אמר וקמלוה איכא דאמרי אומר דהב אמר ושבקוה:

או שנעשית אנגריא אומר לו הרי שלך לפניך: אמר רב לא שנו אלא באנגריא חוזרת אבל אנגריא שאינה חוזרת חייב להעמיד לו חמור ושמואל אמר יבין אנגריא חוזרת בין אנגריא שאינה חוזרת אם בדרך הליכה נישלה אומר לו הרי שלך לפניך ואם לאו בדרך הליכה חייב להעמיד לו חמור מיתבי השובר את החמור והבריקה: או שנשתמטה אומר לו הרי שלך לפניך מתה או שנעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור בשלמא לרב לא קשיא כאן באנגריא חוזרת כאן באנגריא שאינה חוזרת אלא לשמואל קשיא וכ"ת לשמואל נמי לא קשיא כאן שברדך הליכתה נישלה כאן שלא בדרך הליכתה נישלה אומר לו הרי שלך לפניך ואם לאו חייב להעמיד לו חמור מכלל דלתנא קמא לא שאני ליה אמר לך שמואל לאו מי איכא רבי שמעון בן אלעזר דקאי כוותי אנא דאמרי כרבי שמעון בן אלעזר איבעית אימא כולה רבי שמעון בן אלעזר היא וחסורי מיחסרא והכי קתני השובר את החמור והבריקה או נשתמית אומר לו הרי שלך לפניך מתה או שנעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור יבמה דברים אמורים שלא בדרך הליכתה נישלה אבל נישלה בדרך הליכתה אומר לו הרי שלך לפניך

דברי א"ל מולך גרס שאלו היתה צבית לא היתה ניטלת ואפילו אינה חוזרת דלא דמי למתה דהכא מוכח דמולא ידיה גורס ואם שלא בדרך הליכתה ניטלת דהיינו שמחפשיין גם צביתם שאז לא מולו של שזכר גורס חייב להעמיד לו חמור אחר לעשות מללכתו לאלתר דאפילו חוזרת האנגריא את החמור לכאן צעוד שחועיל חוזרת לשוכר אין לו לשוכר להתעבז ממללכתו ולא דמי להצריקה או נשתמטה: מכלל דתנא קמא לא שני ביה. ומ"ק ע"ף דהוי רביס לגבי יחיד:

אילו

א) לקמן קט"ו ט) נעל
עמ"ל א) ע"ג ד) ז"ל
שכר ט) ז"ל לשכר
ו) ז"ל לשכר

תורה אור השלם

ו) והארץ לא תמכר
לצמחת כי לי הארץ כי
גרם ותושבים אתם
עמדי: ויקרא בה כג

השוכר את האומנין פרק ששי בבא מציעא

עמ

עין משפט
נר מצוה

מד א ב מ"י פ"ה מהל'
שכירות ה"א וע"י
בהשגות ובמ"מ סמך עשין
פט טושי"ע ח"מ ט"י טז
סעף א:
בה ג מ"י ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז
ועיין בהשגות
ובמגיד משנה טושי"ע ט"ז
סעף ב:
בו ד מ"י ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז
סעף ג:
בו ה ו מ"י ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז
וסו"ע ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז
בח ז מ"י פ"ה מהל'
שמיטה ויובל הלכה ג
ג סמך לארץ ערה:
בט ח מ"י פ"ה מהל'
שכירות הלכה ג
סמך עשין פט טושי"ע ח"מ
ט"י ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז
ג ט מ"י ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז
ב:

אילו עד הכא בעית א"מתי א"א אנרא בעית א"מתי. תימה
דהשתא מיהא דלאו עד הכא צעי למימי למה יתן לו שכר
וי"ל דהא דקאמר לעולם ללא שכר לאגורי היינו לפי אומן דמיס
(דהשכיר מזה אצל צטפי פורתא ימלא א"השכיר והרי נהנה צמה שצא
עד כאן לכן נותן לו חצי שכרו ואלו
לרין לפחות המשכיר משכרו מה שזה
נותן עמה יותר מעט מכאן ואלו
כיון דהוא אנוס א"נ כגון שיוכל למכור
סחורתו במקום שמת החמור וירויח
בה ויש סותרים הרבה שאין מציאין
סחורתן אלא עד כאן לכן יתן חצי
שכרו: ואם יש בדמיה א"שכור
ישכור רב א"מעמיה. ה"מ לשנויי
דאין צדמיה לשכור אלא רוב פעמים
יש צדמיה לשכור והאמת משני ליה
והא דלמר בסוף פרק השואל (לקמן
דף קג.) אי דלמר בית זה ונפל אודא
לה ולא אמר אס יש צדמיה לרב
ליקח יקח ולשמואל אפילו לשכור
ישכור דהמס אין הצית עומד לימכר
אלא להסיף עליו ולחמור ולבטחו
כמתילה וכיון דל"ל בית זה ונפל
אין למכרו וגם לא קבל עליו להסיף
יציאה צננין בית זה אלא בית זה כמו
שהוא השכיר לו לדור כל בו זמן שיוכל
וכי נפל אודא אצל חמור שמת אין
עומד אלא למכרו צדמיה ולכן יש
צדמיה ליקח יקח לשכור ישכור:
והא הבא דבי פטי יובה. ולביתא
גופא א"ש א"ע"ג דהשתא נמי
דליקח הקרקע קרי כליא קרנא
מ"מ נפקא מינה ללוה דלא לילול
לליצי דומנין דשלמי ימי משכנתא
מקמי דלימטויה יובל או איתרמי ליה
וזוי ופריק ואכיל מרתי או מלת שנין
קמי יובל אצל לרב דלמר לא מכליא
ליה קרנא קשה ליה דמ"מ כליא
קרנא כיון שלנסוף לא משאר הקרקע
ציד הלוה: במובר שדוה א"ס
שנה. קס"ד כיון דלומן ארוך כ"כ
מכר לו לא משכי כליא קרנא:
אילימא ביין סתם וספינה זו
אם נתן אמאי א"א יבוא
א"מא ד"ה הב"י ספינתך ואנא מיייתנא
חמרא. לא מבעיא אס לא נתן שלא
יתן דקמני אלא אפילו אס נתן כבר
ישכור ויטול כיון שזה יכול להביא
יין והמשכיר אינו יכול להביא ספינה
זו שהתנה ולא דמי להא דלמר לעיל
אילו עד הכא בעית למימי כו' דהמס
מהני ליה שיוכל בקל א"השכיר מכאן
עד מקום שירצה או למכור שס
סחורה כדפרישית לעיל אצל הכא לא
שייך למימר הכי שהיין נטבע ומה
ימכור אצל אין לפרש דהכי פריך
אמאי לא יטול שכר חצי הדרך שלא
הלך עדיין אצל שכר חצי הדרך שכבר
הלך ניחא ליה שלא יטול דא"כ הא
דקמני אס לא נתן לא יתן דמשמע
שלא יתן כלל אפילו שכר חצי
הדרך ה"ל לאקשווי אמאי לא יתן כלל:

לרכוב שאני. שמה תפול תחמי בגשר או שתלויכו צלחת הפחמים:
ואין לו עליו. אין לשוכר על המשכיר: אלא תרעומת. שהשכיר לו
חמור כחובה: דשיית למיגר. מולא חמור אחר כאלו לשוכר: אס
יש צדמיה. של נבילה: ליקח. בו חמור כל שהוא: יקח. וישלים
דרכו דהא שיעבד לו חמור זה ותנן
במתניו(ט) מתה חייב להעמיד לו חמור
אחר. ומשני בשאין צדמיה ליקח:
ופרכינן ואס יש צדמיה לשכור. ימכור
שוכר זה את הנבילה באשר הוא שס
ישכור חמור לעצמו דהא שיעבד לו
חמור זה ותנן במתני' מתה חייב
להעמיד לו חמור אחר: לא מכלינן
קרנא. וכי תנן במתני' חייב להעמיד
לו חמור [אחר] היכא דמתה בעודה
בבית העלים דמוסיף ולוקח חמור
ולא כליא קרנא אצל למוכרה ולהוציא
דמיה לשכור אחרת לא: יש אפילו.
מי שמישקן אילן לחצירו כי הני
משכנתא דסורא דכתבי במשגל שניא
אילין מיוקח ארעא דא בלא כסף לעיל
(ד' טו): שניס אסורין בו. לבקע
עניס ולסרוף דאי שריף ליה ליה
כליא קרנא דמלוה ואי שריף ליה מלוה
כליא קרנא דלוה: הדרא ארעא.
דדה זו סהן לוקחין צדמיה העלים
ושמה יפגע יובל צמון שני המשכונא
וקא כליא קרנא דלוה: שאינה חוורה
יובל. אלא ימתין עד שסיס ותחזור
לו: והארץ לא תמכר לזמיוס. כאן
פירש לך טעמו של מלות יובל. אלמא
אין היובל מוציא אלא קרקע שאס
לא היכה מלות יובל היכה נלמתת:
ה"ג אלא הכא במאי עסקינן בזמן
שאין היובל נובל. דלא כליא קרנא:
נילחיה לציבי. אי לא למכליא קרנא
חייש ל"ל ליקח בו קרקע יבקע
המלוה את העלים וישרפס: וימנין
דשלמו ליה ימי משכנתא. שניס שהיה
האילן ממושקן לו יכלו לפני היובל
ארבע או חמש שנים ואומן שניס
יאלל ליה את הפירות קודם שתשוב
לבעלים ולעולם מכלינן קרנא: אס
נתן. את השכר ואפילו כולו: לא יטול.
כדמפרש לקמן(ג) דהתובע ידו על
התחמוה: אס נתן לא יטול. בתמיה.
והלא טענת התובע צריא וחוקה
מטענת התובע דלמר ליה הב לי היא
ספינתא גופא דהא אמרת לי ספינה
זו ואנא מיייתנא כאן חמרא ואלוין
למקום שהתנית דהא אנה יין סתם
אמרי וכיון דבעל היין יכול להשלים
תנאו חייב הספן להעמיד לו ספינה:
ינמא

דברי ר"ש בן אלעזר שהיה ר"ש בן אלעזר
אומר אם בדרך הליוכה נישלה אומר לו הרי
שלך לפנדך ואם לא חייב להעמיד לו חמור
ומי מצית מוקמת לה כר"ש בן אלעזר והא
קתני רישא השוכר את החמור והבריקה או
שנשתתה אומר לו הרי שלך לפנדך ואילו
ר"ש בן אלעזר אמר השוכר את החמור
לרכוב עליה והבריקה או שנשתתה חייב
להעמיד לו חמור אמר רבה בר רב הונא
לרכוב עליה שאני אמר רב פפא יוכלי זכוכית
לרכוב עליה דמי אמר רבה בר רב הונא
אמר רב השוכר את החמור לרכוב עליה
ומתה לו בחצי הדרך נותן לו שכרו של חצי
הדרך ואין לו עליו אלא תרעומת היכי דמי
אי דשכיה לאגורי תרעומת מאי עבידתיה
אי דלא שכיה לאגורי אגרא בעי למיתב ליה
לעולם דלא שכיה לאגורי ומשום דאמר ליה
אילו בעית למיתי עד הכא לאו אגרא בעית
למיתב היכי דמי אי דא"ל חמור סתם דהא
חייב להעמיד לו חמור אחר אי דא"ל חמור
זה דאם יש בדמיה ליקח יקח לא צריכא
בשאין בדמיה ליקח אס יש בדמיה לשכור
ישכור רב למעמיה דאמר רב לא מכלינן
קרנא דאתמר השוכר את החמור ומתה לו
בחצי הדרך אמר רב אס יש בדמיה ליקח
יקח לשכור אל ישכור ושמואל אמר יאף
לשכור ישכור במאי קמפלגי רב סבר לא
מכלינן קרנא ושמואל סבר מכלינן קרנא
מיתבי ב"בש האילן או נקצינ שניהם אסורין
בו כיצד יעשה ילקח בו קרקע והוא אוכל
פירות והא הכא כיון דכי מטי יובל קא הדרא
ארעא למרה וקא כליא קרנא הכא במאי
עסקינן דזבין ליה לשייתין שנין דאמר רב
חסדא אמר רב קטינא מנין למוכר שדרה
לששים שנה ישאיה חוזרת ביובל שנאמר
והארץ לא תמכר לצמיתות מי שאין שם
יובל נצמחת יש שם יובל אינה נצמחת יצתה
זו שאע"פ שאין שם יובל אינה נצמחת סוף
סוף לבי מטו שיתין שנין קא הדרא ארעא
למרה וקא כליא קרנא אלא הכא במאי
עסקינן בזמן שאין היובל נובל ה"ג מסתברא
דאי סלקא דעתך בזמן שהיובל נובל ומכלינן
קרנא נצלחיה לציבי ונשקליה אי משום הא
לא קשיא זמנין דשלמו שני משכנתא מקמי יובל אי נמי דמטו ליה זוזי ופריק
לה ארבע וחמש שנין מקמי יובל ת"ר השוכר את הספינה ומבעה לה בחצי
הדרך ר' נתן אומר האם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן היכי דמי אילימא
בספינה זו ויין סתם אס נתן אמאי לא יטול ינימא ליה הב לי ספינתא דאנא
מיייתנא חמרא אלא בספינה סתם ויין זה אס לא נתן אמאי לא יתן
נימא

אלא בספינה סתם ויין זה אס לא נתן אמאי לא יתן דמימא ליה הב לי ספינתא דאנא
מיייתנא חמרא אלא בספינה סתם ויין זה אס לא נתן אמאי לא יתן
נימא